

EESTI ADVOKATUUR

ESTONIAN BAR ASSOCIATION

Lp Kristi Purtsak
Õigusosakonna juhataja
Riigikantselei
Kristi.Purtsak@riigikantselei.ee
riigikantselei@riigikantselei.ee

Teie 21.06.2023

Meie 14.08.2023 nr 1-8/165-3

Teadmiseks:

Lp Aleksandr Logussov
Nõunik
Justiitsministeerium
Aleksandr.Logussov@just.ee
info@just.ee

Tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõust

Lugupeetud Kristi Purtsak

Täname Teid advokatuurile 21.06.2023 esitatud selgituste eest tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõule. Soovime esitada veel mõned täpsustavad küsimused ning ettepanekud.

1. Riigikantselei ettepanek AdvS § 64² lg 3 sõnastamiseks

Olete teinud ettepaneku AdvS § 64² lg 3 sõnastada järgmiselt:

„(3) Advokatuuri juhatus määrab püsiva kriisiülesande täitmiseks vajaliku arvu riigi õigusabi osutajaid ja nimetab kriisiolukorras riigi õigusabi osutamise kohustusega isikud, kellele võib nimetatud kohustuse määrata tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse § 89 lõike 3 alusel kriisiülesandega töökohale määramisele kohaldatavas korras.“

Antud sõnastus võimaldaks advokatuuri juhatusel nimetada riigi õigusabi osutamise kohustusega advokaate vaatamata sellele, et advokaadid ei ole advokatuuriga töö- ega teenistussuhtes, kuid sellisele nimetamisele kohaldataks samasugust korda nagu kriisiülesandega töökohale määramisel.

Palume selgitust, kas mõistame õigesti, et olenemata sättes olevast viitest tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu § 89 lg-le 3, ei määra Vabariigi Valitsus nimeliselt kriisiolukorras riigi õigusabi osutavaid advokaate ega § 89 lg 4 kohaselt advokaatide määramise tingimusi? Samuti ei tähenda see, et Vabariigi Valitsus nõ kinnitab määrusega üle advokatuuri juhatuse poolt nimetatud riigi õigusabi osutavad advokaadid?

Lisaks soovime, et seadus sätestaks selgelt, et kriisiolukorra väliselt ei ole igal advokaadil kohustust riigi õigusabi osutada.

Meie pakutud säte tähendab, et advokatuuri juhatus määrab ära, kes on need, kes osutavad riigi õigusabi ja kes on siis kriisitöökohal – siis liiguvad need andmed Kaitseressursside Ametisse, siis räägitakse need läbi Kaitsevæga, kui antud asutustele on see vastuvõetav, siis saavad nad mobilisatsiooniregistris vabastuse KVkke asumisest. Ehk siis VV määrusesse tuleb nt maksimummäär, et kriisitöökohal on advokatuuri juhatuse poolt määratud 15 advokaati. Edasi valite need 15 välja ja teavitate neid, et neil on kriisiaegne kohustus.

Advokatuur 06.11.2023:

1. Saame aru, et otstarbekas oleks meil advokaadid ära määrata enne kriisiolukorra tekkimist (kriisiülesande täitmiseks valmistumine, personali ja vahendite planeerimine ning et oleks kellega reaalselt õppusi teha jm), kuid et kriisiolukorra tekkides saame alati vajadusel advokaate juurde määrata (kui konkreetne kriisiolukord nõuab rohkem advokaate või teistes õigusvaldkondades praktiseerivaid advokaate). Advokatuur annab määratud advokaatide andmed ning need kinnitatakse VV määrusega.

2. Küsimus on, et kui advokatuuri juhatus võib advokaadile määrata riigi õigusabi osutamise kohustuse § 89 lg 3 alusel määramisele kohaldatavas korras, siis kas advokatuuri ja advokaadi vahelistes suhetes ja advokaadi õigustele saaks mingil määral kohaldada ka § 90, 91, 92 sätteid?

Kui antud sätteid vaadata, siis tekib tõepoolest küsimus, kas mõni neist laieneks ka advokaatide suhtes (eelkõige § 92 lg 3 p-id 1 ja 3 ja lg 4). §-s 90 kirjeldatud töökohustuse tekkimine tekib advokaatidele advokatuuri juhatuse otsusega nagunii, millega nad kriisitöökohale määratakse. § 91 ei rakenduks praktikas, sest alla 18 aastaseid advokaate ei ole ning puuduva töövõimega advokaat peaks oma liikmesuse peatama töövõime taastumiseni või püsival töövõime kaotamisel välja astuma, seega neid määrata niikuinii ei saaks.

Teiste sätete osas ei ole me kindlad, et need rakenduksid ja kas üldse peaksid rakenduma. Kui advokaat peatab oma liikmesuse või astub välja ning ta on määratud RÕA advokaatide nimekirjas, siis peaks juhatus uued advokaadid asemele nimetama, et pidevalt oleks tagatud mingi optimaalne arv advokaate.

Üles jääb küsimus § 92 lg 3 p-ide 1 ja 3 ja lg 4 kohaldamises. Kas advokaat saab advokatuurilt nõuda antud sätetes esinevatel alustel tema vabastamist RÕA osutamisest kriisiolukorras? Seadus ei anna analoogset volitusnormi advokaatide osas ja § 92 lg-t 4 analoogia korras rakendada tundub liialt lai tõlgendus. Ehk, kas advokaatidele peaks analoogsed alused vabastamiseks ette nägema seadusega või on see Riigikantselei hinnangul lubatud määratleda advokatuuri sisemise kriisiplaaniga?

3. Kahjuks ei saanud tagasisidet selle osas, et seadus sätestaks selgelt, et kriisiolukorra väliselt ei ole igal advokaadil kohustust riigi õigusabi osutada. Kas Riigikantselei hinnangul on võimalik antud põhimõttega täiendada AdvS § 64² lg-t 3?

„(3) Advokatuuri juhatus määrab püsiva kriisiülesande täitmiseks vajaliku arvu riigi õigusabi osutajaid ja nimetab kriisiolukorras riigi õigusabi osutamise kohustusega isikud, kellele võib nimetatud kohustuse määrata tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse § 89 lõike 3 alusel kriisiüleandega töökohale määramisele kohaldatavas korras. Kriisiolukorra väliselt ei ole advokatuuri liikmel kohustust riigi õigusabi osutada.“

4. Kas kriisitöökohale määratud advokaat saab vabastuse näiteks samal ajal toimuvast kohtuistungist, vajadusel menetlustähtaegade/ennistamise tähtaegade edasilükkamise? Kas peaks olema viide KrMS § 170 lg 2 p-ile 4 ja olema ikkagi kirjas, et see laieneb ka advokaadile? Sama peab olema ka TsMS, HKMS puhul. Ja see peaks rakenduma nii sõjaolukorras, kriisi jm olukorras. Eelnõust ega seletuskirjast ei loe välja, et kriisiülesande täitmisele asumise tõttu on teiste töökohustuste täitmata jätmise vabandatav vm.

Ehk, mis saab kõikidest teistest tähtajalistest menetlustoimingutest ajal, mil advokaat täidab kriisiülesannet? Kas kriisiülesande täitmise tõttu võimatus täita mingeid muid tähtajalisi ülesandeid on näiteks piisav vabandus kohtumenetlustes?

Allolev seadusemuudatus näiteks eriolukorras kohtupidamist ei käsitle ning ülal tõstatatud küsimusele samuti vastust ei anna. Eelnõu reguleerib menetluse peatamisest kohtu poolt teatud olukordades, aga mitte situatsiooni, kus menetlusosalisel ei ole võimalik teatud toimingut teha (näiteks kriisitöökoha ülesande täitmise tõttu).

<https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/061b3868-03c7-4e24-8b19-5675e35107c0/Kohtute+seaduse+ja+kohtumenetluse+seadustike+muutmise+seadus+%28era-korralise+ja+s%C3%B5jaseisukorra+aegne+kohtupidamine%29>

Õigusselguse ning probleemide vältimise eesmärgil peaks muude kohustuste täitmata jätmise vabandatavus kriisiülesannete täitmise ajal olema sätestatud seadusega.

5. Advokaadi kui eraettevõtja saamata jäänud tulu hüvitamine ajal, kui ta osaleb advokatuuri poolt läbi viidatavatel õppustel, mis on riigi kriisiks ettevalmistamiseks vajalik?

Eelnõu § 15 lg 2: *Õppuse sagedus, selle korraldamisele ja läbiviimisele esitatavad nõuded, õppusejärgsed tegevused ja õppuse kulude katmise korra kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega. Vastava rakendusakti kavand on eelnõu juures Lisa 2. Selles on § 6: § 6. Õppuse kulude kandmine - Õppuse korraldamisega seotud kulud kaetakse õppuse korraldaja eelarvest. Õppusesse kaasatud asutuste õppusel osalemise kulud kaetakse nende asutuste eelarvetest, kui ei ole kokku lepitud teisiti.*

Järelikult tuleb võimalikud kulud, mh ka advokaatide saamata jäänud tulu kanda advokatuuri eelarvest. Kuna RÕA-ga seonduvat rahastab riik, siis õppuste ja advokaatide kulud oleks mõistlik katta RÕA eelarvest, näiteks näha ette eraldi tasurida riigi õigusabi tasu maksmise ja kulude hüvitamise korras.

2. Riigi õigusabi osutamise kohustusest vabastamine

Justiitsministeeriumi hinnangul võib kriisiülesannet täitma määratud advokaat keelduda temale määratud ülesande vastuvõtmisest ja täitmisest riigi õigusabi seaduses sätestatud juhul ja korras. Kas advokaatide suhtes rakenduvad ka muud tingimused, mil nad kriisiülesande täitmisest keelduda võivad, peame eelkõige silmas tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu §-s 99 sätestatud tingimusi?

Viidatud § 99 on kodanikukohustuse täitmine – see ei vabasta kedagi tema tööülesannete täitmisest. § 99 on sisuliselt nõ kraavi kaevamine – nt Kaitseväge rakendab hetkel mööda kõndivat isikut kraavi kaevamisele. § 99 lg 1 p 10 ütleb, et kui sa pead täitma kriisitöökoha kohustust ja

see takistab sul antud hetkel kodanikukohustust täitmast, siis jah, pead minema oma kriisitöökohustust täitma. Kui aga jalutad pärast tööpäeva koju ja Kaitsevägi rakendab sinu osas kodanikukohustust, siis on see ok. ehk et pelgalt fakt, et sa oled kriisitöökohal, ei ole vabastus.

Advokatuur 06.11.2023:

1. Kuidas advokaat operatiivselt tõendada saab, et on minemas kriisiülesannet täitma?
2. RÕA osutamise kohustusest vabastamise küsimuses vt ka märkus ülal eelnõu §-ide 90-92 rakendamise osas.

3. Kriisiolukorra ühisplaani

Eelnõu § 13 lg 3 näeb ette, et ministeerium võib koostada ühise kriisiplaani oma valitsemisala asutustega. Kuna riigi õigusabi osutamisega on seotud mitmed asutused, siis näeme, et otstarbekas oleks kohtutel, prokuratuuril, PPA-l ning advokatuuril kriisiolukorra tarbeks koostada kriisiolukorra ühisplaani. Ühisplaani raames on igal asjaomasel asutusel võimalik välja töötada asutuse sisene detailne kriisiplaan. Ühisplaani õnnestumise tagamise tõenäosuse nimel teeme ettepaneku selle koostamine ette näha seadusega.

Politsei- ja Piirivalveamet koostab massilise sisserände, äkkrünnaku, massilise korratuse ja ulatusliku merepäästesündmuse (sh reostus piiriveekogus) hädaolukordade lahendamise plaane ja sellega seoses on moodustanud töörühm, mille eesmärk on koostöös hädaolukorra lahendamisse kaasatud asutuste esindajatega hinnata plaanide toimimist, ajakohasust (sh ülesehitust) ning vajadusel neid muuta. Antud töögrupp on ühe koostööpartnerina kaasatud ka Advokatuur ning vastavad ühised plaanid on sisendiks kõigile koostööpartneritele oma detailse kriisiplaani välja töötamisel.

Eelnõu sõnastust muudetud ja kirjutatud, et kõik asutused ja isikud, kes osalevad olukorra lahendamisel peavad tegema koostöös ja osalema plaani koostamisel.

Kui sõnastuse osas on täiendavaid ettepanekuid, palun andke sellest aegsasti teada.

Advokatuur 06.11.2023:

1. Viidates PPA analoogiale, siis kriisiks ettevalmistamiseks peaks olema ikkagi keskne juhtvedaja, muidu valgub plaani koostamine ikka laiali ja ei ole vastutajat. Kui on selline kriisiolukord, kus on vaja RÕA-d osutavaid advokaate, siis peaks keskne vedaja olema JUM (lisaks on ka riigi õigusabi infosüsteem JUM-i oma) ning see olema ka seaduses sätestatud.

2. Lisaks, mida tähendab, et tsiviilkriisi eelnõu §-iga 177 tunnistatakse hädaolukorra seadus kehtetuks, kuid samal ajal menetletakse Riigikogus HOS-i muutmise seaduse eelnõud: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/57e67d9e-ba15-412e-8b25-cda84efca58a/hadaolukorra-seaduse-muutmise-ja-sellega-seonduvalt-teiste-seaduste-muutmise-seadus/>

4 Kohtumisest eelnõu arutamiseks

Palume võimalusel kohtumist, et arutada kirjas tõstatatud küsimusi ning ettepanekuid. Vajadusel palume kaasata ka Justiitsministeeriumi esindaja.

Ootame Teie tagasisidet esimesel võimalusel.